

REGIEGROEP

EINDNOTA TOEKOMSTIG BESTEL

GEESTELIJKE VERZORGING

April 2013

REGIEGROEP

EINDNOTA TOEKOMSTIG BESTEL GEESTELIJKE VERZORGING

April 2013

Taakstelling en status van de Regiegroep

In vervolg op de activiteiten en de rapportage van de Commissie Ambtelijke Binding van de Vereniging van Geestelijk Verzorgers in Zorginstellingen (in het vervolg: VGVZ) in 2009 vond op 25 maart 2010 een conferentie plaats onder leiding van de heer W.J. Deetman. De VGVZ was samenroepster van deze conferentie. Tijdens deze conferentie spraken de deelnemers de bereidheid uit tot het instellen van een ‘Regiegroep Toekomstig Bestel Geestelijke Verzorging’.¹ De Regiegroep is derhalve geen commissie van de VGVZ, maar een commissie ‘*sui generis*’.

Onder leiding van de heer E. van Middelkoop als onafhankelijk voorzitter startte de Regiegroep haar werkzaamheden op 4 november 2011. Reeds eerder, tijdens een bijzondere ledenvergadering van de VGVZ op 7 juni 2010 onder leiding van de heer R.F.M. Lubbers, was een voorstel geformuleerd betreffende de taak van deze commissie. Op grond daarvan nam de Regiegroep de volgende kerntaak op zich:

- de mogelijkheid van de borging van ‘ongebonden spiritualiteit’ te onderzoeken mede op grond van de adviezen van CLL² en de CAB³

De Regiegroep nam het VGVZ-cahier 4 ‘*Ambtelijke Binding*’ als uitgangspunt voor haar beraadslagingen. De eindrapporten van de hierboven genoemde commissies alsmede het verslag van de genoemde conferentie zijn in dit cahier integraal opgenomen.

Probleemstelling

¹ De samenstelling van de Regiegroep is vermeld in Bijlage I van deze nota.

² De *Commissie Levensbeschouwelijke Legitimatie* (CLL) was een door het bestuur van de VGVZ ingestelde commissie bestaande uit leden van de VGVZ (geestelijk verzorgers).

³ De *Commissie Ambtelijke Binding* was een door het bestuur van de VGVZ ingestelde commissie bestaande uit wetenschappers op het vakgebied van de geestelijke verzorging.

Er is de laatste twee decennia sprake van een toename van het aantal onderwijsinstellingen dat zich richt op de opleiding van geestelijk verzorgers die niet vanuit een specifieke traditie willen werken. De Raden van Bestuur van zorginstellingen hebben de vrijheid om hen als geestelijk verzorger aan te stellen. Hierdoor bestaat de beroepsgroep in toenemende mate uit niet-gebonden geestelijk verzorgers en wordt steeds vaker een beroep op het bestuur van de VGVZ gedaan om het lidmaatschap ook voor hen open te stellen. Het zittende bestuur besefte voor de vraag te staan die in 1985 voor het eerst werd gesteld, i.c.: ‘Is er in de vereniging – en in het inmiddels opgerichte beroepsregister – plaats voor geestelijk verzorgers die werkzaam zijn zonder binding met een achtergrondgenootschap? En zo ja, hoe moet de bevoegdheid van deze groep geestelijk verzorgers dan worden geregeld?’ Het bestuur besloot, dat die vraag in samenspraak met andere externe partijen en in goed overleg met alle leden beantwoord diende te worden. Dit heeft geleid tot de instelling van de hierboven genoemde commissies, tot de organisatie van genoemde conferenties en uiteindelijk tot de oprichting van de Regiegroep. Voor een ieder was duidelijk, dat nietsdoen zal leiden tot voortzetting en uitbreiding van een nu al meer dan twintig jaar bestaande, gestaag groeiende praktijk. Dat wil zeggen dat een steeds grotere groep geestelijk verzorgers wordt geschoold op algemene opleidingen (soms overigens gelieerd aan ambtelijke opleidingen!) en dat de afgestudeerden van deze opleidingen aan het werk gaan in de zorg, louter op basis van professionaliteit en zonder getoetst te zijn op hun levensbeschouwelijke competentie. Deze competentie geldt bij de VGVZ als ingangseis tot het beroep.

Geschiedenis

In oktober 1984 verzocht een achttal leden van de VGVZ het toenmalige bestuur ‘een sector in te stellen voor geestelijk verzorgers die zonder binding met een (kerk)genootschap⁴ werkzaam zijn’. Men betoogde toen ‘dat steeds meer geestelijk verzorgers zijn aangesteld en/of werkzaam zijn zonder deze binding’ en men bepleitte dat de vereniging voor hen ruimte zou scheppen. Het toenmalige bestuur antwoordde in januari 1985 in een notitie met de naam ‘*Notitie m.b.t. geestelijk verzorgers zonder machtiging van een levensbeschouwelijk instituut*’,

⁴ In deze nota is vaak sprake van de term kerkgenootschappen en Humanistisch Verbond. De term ‘kerkgenootschap’ wordt ook gebruikt in het Nederlandse jodendom, maar niet door moslims en hindoes. Overal waar deze termen worden gebruikt moet men bedenken dat ook deze religies aanspraak kunnen maken op de positie van zendende instantie voor de geestelijke verzorging in de zorg

dat 'geestelijk verzorgers niet namens zichzelf maar vanuit een bredere gemeenschap functioneren'. Dat is wezenlijk voor hen. Daaraan ontlene zij hun identiteit als geestelijk verzorger.

De vraag die door de groep van acht leden in de jaren tachtig werd opgeroepen, bleef echter actueel en speelde in het laatste decennium van de 20^e eeuw en ook in het eerste decennium van de 21^e eeuw in de beroepsvereniging een (steeds grotere) rol. Het aantal opleidingen dat aankomende geestelijk verzorgers opleidt tot niet-gebonden geestelijk verzorger, is toegenomen en velen van de daar afgestudeerden hebben werk gevonden. Daar moet wel bij worden gezegd dat men werk vond en vindt in de zorgsector, omdat de andere potentiële werkgevers – Justitie en de Krijgsmacht – zich strikt houden aan de eis dat geestelijk verzorgers dienen te beschikken over een zending, dan wel een autorisatie door een erkend levensbeschouwelijk genootschap. Eenmaal in de zorg werkzame geestelijk verzorgers zonder zending melden zich met regelmaat aan de poort van de VGVZ met het verzoek lid te mogen worden.

Wetgevend kader

De huidige wet- en regelgeving betreffende de geestelijke verzorging is gebaseerd op de aanbevelingen die de commissie-Hirsch Ballin eind jaren tachtig van de vorige eeuw aan de toenmalige regering heeft gedaan. De aanbevelingen van die commissie zijn gebaseerd op een analyse van de betekenis van religie en levensbeschouwing in het publieke domein zoals de commissie die destijds waarnam. Een belangrijk uitgangspunt in het denken van de commissie is grondwettelijk van aard. Artikel 6 van de grondwet zegt: 'Ieder heeft het recht zijn godsdienst of levensovertuiging, individueel of in gemeenschap met anderen, vrij te belijden, behoudens ieders verantwoordelijkheid volgens de wet'. De commissie ging ervan uit dat het recht van godsdienstvrijheid aan een ieder toekomt, ook aan personen die vertoeven in openbare instellingen als krijgsmacht, penitentiaire instellingen en ziekenhuizen. De commissie heeft het recht van burgers op geestelijke verzorging in instellingen daarom willen vastleggen, omdat zij van mening was dat anders dit grondrecht door burgers die afhankelijk zijn van genoemde openbare instellingen, niet of in te beperkte mate zou kunnen worden uitgeoefend. Deze gedachte heeft later haar beslag gekregen in de thans nog geldende wet- en regelgeving. Momenteel is het recht van burgers op geestelijke verzorging in instellingen

verankerd in de *Penitentiaire Beginselenwet*⁵, de *Wet op de Jeugdzorg*⁶ en de *Kwaliteitswet Zorginstellingen*.⁷ In de nieuwe voorgestelde *Wet Cliëntenrechten Zorg en Beginselenwet AWBZ-zorg* is dit uitgangspunt overgenomen.

Bevindingen Regiegroep

De Regiegroep heeft het uitgangspunt van zowel de *Commissie Levensbeschouwelijke Legitimatie* als de *Commissie Ambtelijke Binding* overgenomen, dat de opkomst van ongebonden geestelijke verzorging een feitelijk gegeven is. Dit hangt samen met de opkomst van ongebonden spiritualiteit in de samenleving. Zij heeft zich niet meer gebogen over de vraag of deze praktijk zou kunnen worden teruggedraaid, en heeft zich beziggehouden met de kernvraag van de borging van de bekwaamheid en (vooral) de bevoegdheid van de ongebonden geestelijke verzorgers. Veel energie is gestoken in de vraag of er een waardengemeenschap is aan te wijzen of te vormen die algemeen geestelijk verzorgers zou kunnen zenden. De Regiegroep heeft moeten vaststellen dat zo'n waardengemeenschap er niet is. Er is geen gemeenschappelijke levensbeschouwelijke noemer voor deze groep geestelijk verzorgers anders dan die van de algemeen gedeelde waarden- en leefcultuur en van de lokale waardengemeenschap zoals die gevormd wordt door het instituut waar een individuele geestelijk verzorger in dienst is.

Over de volgende uitgangspunten bestaat in de Regiegroep overeenstemming:⁸

Uitgangspunt 1:

⁵ Zie artikel 41: 'De directeur draagt zorg dat in de inrichting voldoende geestelijke verzorging, die zoveel mogelijk aansluit bij de godsdienst of levensovertuiging van de gedetineerden, beschikbaar is'.

⁶ Zie artikel 25: 'Voor zover het betreft een zorgaanbieder die jeugdzorg biedt die verblijf van cliënten gedurende ten minste een etmaal met zich meebrengt, draagt de zorgaanbieder er tevens zorg voor dat in de zorgeenheid geestelijke verzorging beschikbaar is, die zoveel mogelijk aansluit bij de godsdienst of levensovertuiging van de cliënten'

⁷ Zie artikel 3: 'Voor zover het betreft zorgverlening die verblijf van de patiënt of cliënt in de instelling gedurende tenminste het etmaal met zich brengt, draagt de zorgaanbieder er tevens zorg voor dat in de instelling geestelijke verzorging beschikbaar is, die zoveel mogelijk aansluit bij de godsdienst of levensovertuiging van de patiënten of cliënten'

⁸ Eén lid van de Regiegroep prof. dr. A.H. M. van Iersel laat aantekenen dat hij de hoofdlijn van de voorgestelde oplossingsrichting niet kan onderschrijven

Het is in het belang van cliënten, patiënten en bewoners van zorginstellingen, van werkgevers en van alle individuele geestelijk verzorgers, de beroepsgroep en de overige betrokkenen⁹, dat er een duidelijke, door alle partijen erkende regeling is waarin de bevoegdheid (verleend op basis van levensbeschouwelijke competentie) en de bekwaamheid (verleend op basis van initiële opleiding en de aangevane verplichting tot na- en bijscholing) is vastgelegd. De bekwaamheid en de bevoegdheid van geestelijk verzorgers dienen te worden geregistreerd. Als die eenheid in het veld is bereikt, kan vervolgens worden gewerkt aan een convenant met de werkgevers in de zorg waarin wordt vastgelegd dat alleen geregistreerde geestelijk verzorgers dit beroep mogen uitoefenen. Deze overeenstemming in het veld is een noodzakelijke voorwaarde voor een eventuele wettelijk geregelde titelbescherming.

Uitgangspunt 2:

De *Stichting Kwaliteitsregister Geestelijk Verzorgers* (SKGV) verifieert het opleidingsniveau van degenen die zich bij het register aanmelden. Met het oog op de daartoe benodigde accreditatie van de opleidingen volgt het Register de NVAO en het CROHO¹⁰

Uitgangspunt 3:

Aspirant-geestelijk verzorgers die een zending of benoeming wensen te ontvangen, zullen zich voor toetsing van de levensbeschouwelijke competentie wenden tot een van de klassieke zendende instanties, dat wil zeggen tot een kerkgenootschap, of tot het Humanistisch Verbond. Zending of benoeming is altijd een zending of benoeming namens iets of iemand. Het gaat om representatie van een traditie, een gedachtegoed dat door de wettelijk erkende representanten van die traditie wordt levend gehouden en mogelijk vernieuwd in aansluiting op maatschappelijke en culturele ontwikkelingen. Wie de zending of benoeming heeft verkregen, voldoet aan de eis van levensbeschouwelijke competentie en is daarmee bevoegd. Men is dan ambtsdrager en representeert de betrokken traditie met alle daarbij behorende rechten en plichten.

Uitgangspunt 4:

⁹ Denk bijvoorbeeld aan brancheorganisaties en opleidingen

¹⁰ Nederlands Vlaamse Accreditatie Organisatie en Centraal Register Opleidingen Hoger Onderwijs

De levensbeschouwelijke competentie van aspirant geestelijk verzorgers die zich niet willen of kunnen laten zenden of benoemen door een kerkgenootschap of het Humanistisch Verbond, dient getoetst te worden door een *”Raad voor onafhankelijke spiritualiteit”*.¹¹ Zending of benoeming door een waardengemeenschap is voor ongebonden geestelijk verzorgers namelijk niet mogelijk. Zo’n gemeenschap bestaat niet in institutionele zin en laat zich uit de aard der zaak ook niet oprichten. Voor de toetsing van de levensbeschouwelijke competentie van ongebonden geestelijk verzorgers moet daarom een alternatieve instantie gevonden worden, hier in de vorm van een Raad.

Uitgangspunt 5:

Borging van de levensbeschouwelijke competentie met het oog op toegang tot het bestel is geen verantwoordelijkheid van de opleidingen. Er dient een externe instantie te zijn (een levensbeschouwelijk genootschap of een raad) die hiervoor zorg draagt. Deze externe instantie functioneert voor deze groep geestelijk verzorgers als een onafhankelijk lichaam, waartegenover zij verantwoording afleggen.

Uitgangspunt 6:

Voor alle geestelijk verzorgers geldt een zorgethische houding / attitude als eis en onderdeel van de levensbeschouwelijke competentie. Zowel de kerkgenootschappen, als het Humanistisch Verbond en de Raad wegen deze attitude mee.

Uitgangspunt 7:

De doelgroep van de geestelijke verzorging moet omschreven worden door zowel gebonden als ongebonden geestelijk verzorgers. Duidelijkheid over de vraag hoe dit zich verhoudt tot de in de beroepsgroep gebruikelijk geworden wijze van territoriaal werken, is van groot belang.

Uitgangspunt 8:

Het doel van de geestelijke verzorging is verwoord in de beroepsstandaard van de beroepsverenigingen met inachtneming van hetgeen door patiëntenverenigingen, beroepsverenigingen, zendende instanties, werkgevers en de wetgever daarover is gezegd.

¹¹ De Regiegroep beschouwt de naam van de in het leven te roepen Raad als een werktitel.

Uitgangspunt 9:

Er is een groep geestelijk verzorgers die graag een zending zou willen ontvangen van één van de kerkgenootschappen, maar die niet kan krijgen. De betreffende kerkgenootschappen worden opgeroepen met deze geestelijk verzorgers in gesprek te gaan om te bezien wat de mogelijkheden zijn.

Uitgangspunt 10:

Lidmaatschap van een beroepsvereniging is voor een geestelijk verzorger zeer wenselijk met het oog op erkenning en kwaliteitsbewaking. Bij toetreding tot de beroepsvereniging door de individuele geestelijk verzorger is ondertekening van de beroepscode vereist.

Uitgangspunt 11:

De SKGV fungeert als orgaan voor het administreren van de bekwaamheid, de bevoegdheid en het lidmaatschap van een van de beroepsverenigingen en van de ondertekening van de beroepscode van de desbetreffende vereniging. De bevoegdheid wordt vermeld. Lidmaatschap van een door de SKGV erkende beroepsvereniging is een vereiste om te worden toegelaten tot het Register. De SKGV accrediteert tevens nascholingsaanbieders die hun aanbod doen via de kanalen van de beroepsvereniging, en administreert de nascholingsactiviteiten van bij het Register ingeschreven geestelijk verzorgers.

Standpunten en overwegingen

De bovenstaande uitgangspunten hebben in de Regiegroep geleid tot de volgende standpunten en overwegingen:

Bij uitgangspunt 2

De SKGV erkent de opleidingen. Zij beziet of een desbetreffende opleiding toeleidt naar het beroep van geestelijk verzorger in de zorg. Zij verifieert conform haar Statuten en Huishoudelijk Reglement het opleidingsniveau van degene die registratie aanvraagt. Het is in het belang van alle partijen het zo te regelen. Wil men in een later stadium tot titelbescherming komen, dan moet een onafhankelijk validatie-instituut de minimumeisen van het opleidingsniveau en de eisen voor nascholing objectief kunnen vaststellen. In de Statuten van de SKGV is vastgelegd dat de stichting contacten zal onderhouden door middel van een

dialogoog met levensbeschouwelijke genootschappen, opleidingen en relevante maatschappelijke organisaties. De institutionalisering van deze contacten kan nader onderwerp van beraad worden, uiteraard in goed overleg met genoemde gesprekspartners.

Bij de erkenning van initiële opleidingen volgt het Register de *Nederlands Vlaamse Accreditatie Organisatie* (NVAO) en het *Centraal Register Opleidingen Hoger Onderwijs* (CROHO).¹² Opleidingen die gelieerd zijn aan een universiteit buiten Nederland en Vlaanderen, zoals bijvoorbeeld de Pauselijke Lateraanse Universiteit, worden eveneens door het Register erkend.¹³

Bij uitgangspunt 3 (en 6)

In het geval dat een zending of een benoeming wordt verleend door een kerkgenootschap of het Humanistisch Verbond, treedt men naar binnen en naar buiten op als geestelijk verzorger met de gerichtheid op representatie en het levend houden en zo nodig actualiseren van de traditie waarin men staat. De geloofwaardigheid van de functie vraagt ook altijd om een persoonlijke positiebepaling binnen die traditie. Men dient de eigen verbinding met de traditie en de eigen spiritualiteit desgevraagd helder en coherent te kunnen verwoorden. Dit alles wordt gerekend tot de 'levensbeschouwelijke competentie'. Daarnaast wordt van de (aspirant) geestelijk verzorger de bereidheid gevraagd de beroepshouding blijvend te ontwikkelen, d.w.z. de zorg-ethische attitude die nodig is om in de zorg te kunnen werken. Deze attitude dient harmonisch verweven te zijn met de eigen spiritualiteit.

Verkrijgt men de zending of benoeming (eventueel bekrachtigd door een formeel ritueel), dan wordt de betrokken geestelijk verzorger geacht te handelen overeenkomstig de aan zijn functie verbonden rechten en plichten. De betrokken geestelijk verzorger is kerkelijk ambtsdrager of levensbeschouwelijk (HV) ambtsdrager met alle rechten en plichten die daaraan verbonden zijn. Een betrokken dialoog met de eigen zendende instantie moet altijd

¹² De *Nederlands Vlaamse Accreditatie Organisatie* (NVAO) accrediteert conform de Europese richtlijnen voor de interne kwaliteitszorg van onderwijsinstellingen vastgelegd in de 'Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area' ('European Standards and Guidelines'; ESG) van het Europese netwerk voor kwaliteitszorgagentschappen, de *European Association for Quality Assurance* (ENQA). Dit document is in 2005 door de onderwijsministers in Bergen, Noorwegen, aangenomen.

¹³ Dit conform de Verklaring van Bologna inzake de bevordering van de erkenning van de mobiliteit in Europa door middel van de erkenning van vergelijkbare diploma's.

mogelijk zijn, is zelfs met het oog op de beroepsuitoefening zeer gewenst.¹⁴ Dat houdt een traditie levend. In het verleden hebben zeggende instanties en geestelijk verzorgers niet zelden op te grote afstand van elkaar gestaan. In de toekomst moet dat anders en beter.

Bij uitgangspunt 4 (en 6 en 5)

In de Regiegroep is het meest uitgebreid gesproken over de plaats die de niet-gebonden geestelijk verzorgers in de beroepsgroep zouden moeten krijgen. Dit zijn de geestelijk verzorgers die zich niet verwant voelen met één bepaalde levensbeschouwelijke, een in onze maatschappij gewortelde traditie. Zij putten uit meerdere tradities (bricolage). Deze geestelijk verzorgers noemen zich vaak spiritueel religieus maar niet per se gelovig, en behoren meestal niet tot een kerk of instituut. Het woord spiritualiteit wordt door hen geherdefinieerd als een beleving die niet meteen naar een bepaalde religie verwijst. Een steeds grotere groep patiënten, cliënten en bewoners staat ook op deze manier in het leven. Het is van belang voor deze groep geestelijke verzorgers een goede regeling tot stand te brengen, omdat het sluiten van een convenant met werkgevers en het verder liggende perspectief van titelbescherming alleen mogelijk zijn, als voor *alle* werkzame geestelijke verzorgers duidelijk is hoe de bevoegdheid en de bekwaamheid is geregeld en gegarandeerd kan worden. Organisaties van werkgevers en zeker de overheid doen geen zaken met een verdeelde beroepsgroep. De heer Deetman heeft hierop gewezen toen hij de verschillende betrokken partijen opriep om zich gezamenlijk verantwoordelijk te maken voor het vinden van een goede oplossing voor deze groep (25 maart 2010 – conferentie onder leiding van de heer Deetman).

Binnen de Regiegroep zijn verschillende modellen besproken. Er is geprobeerd de ongebonden geestelijk verzorgers onder te brengen in het bestaande model, door voor deze groep collega's een alternatieve zeggende instantie in het leven te roepen in de vorm van een genootschap voor ongebonden / nieuwe / algemene of onafhankelijke spiritualiteit (verschillende termen zijn gebruikt). De vertegenwoordigers van de ongebondenen, in eerste instantie de vereniging Albert Camus, ervaren dit als een kunstmatige oplossing. Het

¹⁴ Wellicht is ook hier differentiatie naar genootschap/raad mogelijk, door aan elke groepering te vragen op welke wijze in overeenstemming met de traditie zo'n relatie gestalte kan krijgen. Als voorbeeld voor nu kan worden gewezen op de beroepsstandaard en de benoemingsprocedure van het Humanistisch Verbond. De kritische dialoog wordt door het Humanistisch Verbond gezien als element van zijn core business. Dat is in de nieuwe beroepsstandaard tot uiting gekomen.

belangrijkste bezwaar schuilt echter in het gegeven dat geestelijk verzorgers die werken op basis van een persoonlijke spiritualiteit¹⁵ en die zijn opgeleid aan een opleiding tot algemeen geestelijk verzorger, zich per definitie niet organiseren in de vorm van een genootschap met een herkenbare traditie en de daaraan verbonden rituelen. Kenmerk van deze groep is nu juist dat men ‘bricoleert’, d.w.z. men put uit diverse tradities en bronnen en kiest niet voor een institutionele inbedding. Deze groep geestelijk verzorgers is niet op één levensbeschouwelijke noemer te brengen. Per definitie niet. Er is ook geen gemeenschappelijke waardengemeenschap aan te wijzen.

De bovenstaande analyse maakt begrijpelijk en aanvaardbaar dat de groep ongebonden geestelijk verzorgers niet in het huidige bestel valt in te passen. Daarvoor zou immers een herkenbaar zendend genootschap nodig zijn, c.q. een traditie waarbij men zich kan aansluiten. Toch moet ook van deze groep de levensbeschouwelijke competentie geborgd worden, zij het op een manier die anders is georganiseerd dan het geval is bij de klassieke zendende instanties. Dat leidt dus tot de vaststelling dat er binnen het nieuwe bestel verschillende routes erkend dienen te worden om de levensbeschouwelijke competentie vast te stellen.

Ook met het oog op de toepassing en gelding van vrijplaats en verschoningsrecht is het belangrijk dat de levensbeschouwelijke competentie van de ongebonden geestelijk verzorgers blijvend wordt geborgd. De geestelijk verzorger dient binnen de zorginstelling ‘een tegenover’/ ‘een ander geluid’ te kunnen laten horen naast de hoofdstroom van de vaak in de zorg gebruikelijke technologische, economische en pragmatisch georiënteerde paradigma’s. Om die rol geloofwaardig te kunnen vervullen dient men een autoriteit achter zich te weten. Die kracht, die positie, die zich o.a. uit in de vrijplaats en in het verschoningsrecht, is voor het beroepsprofiel van cruciale betekenis, in de eerste plaats voor de patiënten.

De Regiegroep stelt daarom voor dat voor de groep ongebonden geestelijk verzorgers een alternatief orgaan met ‘bevoegdheidsmacht’ in het leven wordt geroepen, dat de levensbeschouwelijke competentie borgt en bij gebleken geschiktheid legitimatie verleent.

¹⁵ Het gaat hier om de aanduiding die tot op heden enige ingang heeft gevonden, maar die door velen – net als de term ‘ungebonden’ – niet als een adequate aanduiding wordt beschouwd.

Wij noemen dit orgaan de *”Raad voor onafhankelijke spiritualiteit”*. Wie bij deze Raad bevoegdheid aanvraagt om als geestelijk verzorger in de zorg te mogen werken, moet kunnen aantonen over een eigen spiritualiteit te beschikken, die men helder en coherent moet kunnen verwoorden. Wij noemen dit de levensbeschouwelijke competentie. Omdat de raad geen specifieke traditie vertegenwoordigt, wordt een formele definitie van levensbeschouwing gehanteerd, i.c.: een levensbeschouwing is een meer of minder bewust doordachte, maar voor alle domeinen van het leven relevante godsdienstige dan wel seculiere visie op het bestaan als geheel. De levensbeschouwing bevat een beeld van de wereld en de kosmos, een mensbeeld, een waardenkader, levensperspectieven en leefregels, met behulp waarvan we samenhang brengen in onze ervaringen en richting geven aan ons doen en laten. De zorghouding van geestelijk verzorgers en hun persoonlijke doelstellingen om een specifieke bijdrage te leveren aan het welzijn van mensen dient door de Raad (blijvend) te worden bevestigd. Duidelijk moet zijn hoe geestelijk verzorgers hun vak zien en met welke instelling en levensvisie zij met patiënten in contact treden. Ook moeten zij kunnen verwoorden, welke meer- of eigenwaarde zij meebrengen ten bate van patiënten t.o.v. andere beroepsgroepen.

Daarnaast onderzoekt de Raad de beroepshouding, de zorgethische attitude die nodig is om in de zorg te kunnen werken gelijk hierboven omschreven bij de zending instanties. De vereiste beroepshouding dient overeen te stemmen met de eigen spiritualiteit.

Verkrijgt men de verklaring van bevoegdheid van de Raad (eventueel bekrachtigd met een eed), dan wordt de betrokken geestelijk verzorger geacht de Raad in het vervolg te erkennen als de instantie die gaat over de bevoegdheid van de algemeen geestelijk verzorgers, ten overstaan waarvan men in voorkomende gevallen inhoudelijke verantwoording dient af te leggen. Dit ter bescherming van de kwaliteit van de beroepsuitoefening. De Raad draagt dus een zekere verantwoordelijkheid voor degenen die door hem worden gelegitimeerd. De relatie tussen Raad en geestelijk verzorger is niet vrijblijvend. Dit impliceert ook dat de Raad een zekere tuchtrechterlijke relatie onderhoudt met de door hem bevoegd verklaarde geestelijk verzorgers. Dit naar analogie van de kerken en het HV.¹⁶ Een betrokken, kritische dialoog met de Raad moet uiteraard altijd mogelijk zijn. Na bevoegd te zijn verklaard door de Raad kan

¹⁶ De beroepsvereniging heeft een eigen tuchtrecht voor haar leden in het geval zij zich niet houden aan de beroepsstandaard. Over zaken die de Raad, het HV of een denominatie aangaan, heeft de beroepsvereniging geen zeggenschap. Dat is aan de denominaties, het HV en de Raad

men voor de uitoefening van het werk een beroep doen op het verschoningsrecht. Door de raad als bevoegd erkende geestelijk verzorgers zijn geen kerkelijk ambtsdrager of levensbeschouwelijk (HV) ambtsdrager, d.w.z. zij representeren geen erkend kerkelijk of levensbeschouwelijk genootschap.¹⁷

De Raad moet op termijn een eigen onafhankelijk juridisch lichaam worden met eigen statuten etc. Essentieel is dat de Raad zich vrij kan verhouden tot elke andere belanghebbende organisatie, in het bijzonder tot de opleidingen. De Raad heeft de macht iemand bevoegd te verklaren en wordt als zodanig door de Kerkgenootschappen en het Humanistisch Verbond en het CIO erkend. Daarmee is de Raad ook volwaardig gesprekspartner van de overheid. Deze erkenning van zijn positie door de leden van het huidige bestel en de overheid is nodig voor de legitimatie van de Raad. Deze erkenning van zijn positie betekent echter in geen enkel opzicht dat de huidige zendende en levensbeschouwelijke instanties inhoudelijke verantwoordelijkheid dragen voor het werk van de Raad, evenmin als (bijvoorbeeld) in het huidige bestel de RKK verantwoordelijkheid draagt voor het HV. Men erkent elkaar binnen het bestel als onderscheiden organisaties en onderscheiden categorieën geestelijke verzorgers, niet meer en niet minder.

Om zo ver te komen nemen de organisaties die verbonden zijn met de werkzame geestelijke verzorgers die geen kerkelijk ambtsdrager of levensbeschouwelijk (HV) ambtsdrager zijn, het initiatief. Te denken valt aan 'Albert Camus', 'Zinnig' en het 'Werkverband van vrijgevestigde geestelijk verzorgers'. Het is o.i. verstandig om daarbij van meet af aan de VGVZ te betrekken, omdat een relatief grote minderheid van de vereniging ook werkzaam is als geestelijk verzorger zonder dat men kerkelijk ambtsdrager of levensbeschouwelijk (HV) ambtsdrager is. Het lijkt ons eveneens verstandig in het traject van de totstandkoming van de

¹⁷ Hierbij moet worden opgemerkt dat de aansluiting van het Humanistisch Verbond (HV) bij het bestel ertoe heeft geleid dat men destijds de terminologie van de kerkelijke genootschappen heeft overgenomen. Een gevolg hiervan was dat het HV zich aansloot bij het taalspel dat het bestel hanteerde, en ging spreken van een 'humanistisch ambt', terwijl de termen 'ambt', 'ambtsdrager' en 'zending' feitelijk wezensvreemd zijn aan het humanisme. Als tot het huidige bestel een 'Raad voor onafhankelijke spiritualiteit' toetreedt, waar de termen 'ambt' en 'ambtsdrager' niet langer worden gebruikt, is het denkbaar dat ook het HV zich opnieuw oriënteert op zijn plaats in het bestel en de daarmee verbonden terminologie. Dit is een zaak van het HV en valt verder buiten de taak van de Regiegroep. Deze ontwikkeling is logisch. Ook andere levensbeschouwelijke richtingen zoals de islam en het hindoeïsme erkennen geestelijk verzorgers en verlenen bevoegdheid, maar spreken niet van een ambt of ambtsdragers.

Raad advies te vragen aan de opleidingen die de scholing verzorgen tot geestelijk verzorger zonder een kerkelijke of levensbeschouwelijke ambtelijke binding.¹⁸ Wij adviseren een maximale termijn van drie jaar om tot verzelfstandiging van de Raad te komen. Verzelfstandiging is noodzakelijk om de onafhankelijkheid te kunnen garanderen.

Bij uitgangspunt 7

Een belangrijke vraag is, tot wie je gezonden bent. In een volledig denominatief model, in een samenleving met een denominatieve herkenbaarheid op vele terreinen van de maatschappij, met zorginstellingen behorend bij een duidelijke denominatie en een daartoe behorende patiëntenpopulatie, was dat duidelijk. De pastoor was er voor de katholieken, de dominee voor de protestanten. Deze overzichtelijke samenleving is echter al lange tijd aan erosie onderhevig en is in de populatie van zorginstellingen niet meer herkenbaar.

Niettemin stelt het wettelijk kader voor de geestelijke verzorging in zorginstellingen, vastgelegd in de Kwaliteitswet Zorginstellingen, artikel 3: *“De cliënt heeft er jegens de zorgaanbieder die zorg verleent welke verblijf van de cliënt in een accommodatie gedurende het etmaal met zich brengt, recht op dat geestelijke verzorging beschikbaar is, die zoveel mogelijk aansluit bij de godsdienst of levensovertuiging van de cliënt”*. De Kwaliteitswet zal op korte termijn vervangen worden door de Wet Cliëntenrechten Zorgsector (WCZ). De tekst die in de WCZ zal worden opgenomen als artikel 9, luidt: *“De cliënt heeft er jegens de zorgaanbieder die zorg verleent welke verblijf van de cliënt in een accommodatie gedurende het etmaal met zich brengt, recht op dat: a. geestelijke verzorging beschikbaar is, die zoveel mogelijk aansluit bij de godsdienst of levensovertuiging van de cliënt (...)”*. Daarnaast zal in de nieuwe WCZ als artikel 36g worden opgenomen: *“De zorgaanbieder stelt de cliëntenraad of cliëntenraden in de gelegenheid advies uit te brengen over elk voorgenomen besluit dat betrekking heeft op: het algemene beleid met betrekking tot de toelating van cliënten tot de zorgverlening en de beëindiging daarvan, en met betrekking tot de geestelijke verzorging van en de maatschappelijke bijstand aan cliënten”*. Deze tekst is gelijk aan wat is vastgelegd in de nu geldende Wet Medezeggenschap Cliënten Zorgsector (WMCZ).

¹⁸ Deze opleidingen zijn verenigd in de zogenaamde GUNA opleidingen, d.w.z. Groningen, Utrecht, Nijmegen en Amsterdam.

Geestelijke verzorging richt zich dus volgens de wet op de patiënt en gaat ervan uit dat de patiënt de geestelijke verzorging krijgt die het beste bij hem past. Dat is dan ook altijd het uitgangspunt. De logische gedachte is dat daar waar het bijvoorbeeld gaat om een duidelijk humanistisch georiënteerde patiënt, de humanistisch geestelijk verzorger de geestelijke verzorging op zich neemt. In de praktijk gebeurt dat ook, als de patiënt daarom vraagt of als de geestelijk verzorger merkt dat dit beter is, mits deze bij de instelling is aangesteld en op dat moment aanwezig is of dienst heeft en beschikbaar is, of mits deze via werkafspraken extern kan worden opgeroepen. Het territoriale werken is verder gebruikelijk, zodat (verpleeg- en behandel-)afdelingen in het multidisciplinair overleg niet te maken hebben met meerdere collega geestelijk verzorgers en over één aanspreekpunt voor vragen over de geestelijke verzorging kunnen beschikken. Bij veel zorginstellingen is simpelweg ook maar één (of twee) geestelijk verzorger(s) beschikbaar. In het aanstellingsbeleid van een zorginstelling is het logisch een geestelijk verzorger aan te trekken van wie mag worden verwacht dat die zoveel mogelijk kan aansluiten bij de populatie. Het ligt bijvoorbeeld niet voor de hand een humanistische geestelijk verzorger aan te stellen in een kloosterbejaardenoord. De territoriale praktijk staat in het dagelijks werk niet op gespannen voet met de verwijzing naar een collega geestelijk verzorger van buiten of binnen de eigen instelling.

De brede beschikbaarheid speelt echter in de dagelijkse praktijk een grote rol. Men dient daarom over zodanige kennis, vaardigheden en attitude (levensbeschouwelijke competentie) te beschikken, dat men ook geestelijk verzorger kan zijn voor patiënten en cliënten van een andere levensovertuiging. In de praktijk komt dit veel voor. Deze brede beschikbaarheid is een inspanningsverplichting voor alle geestelijk verzorgers. In de praktijk zal het dan ook niet zo zijn dat de algemeen geestelijk verzorger allen 'bedient' die niet behoren tot een kerkgenootschap of tot het HV. Wij gaan ervan uit dat elke patiënt in principe door elke bevoegde geestelijk verzorger goed geholpen kan worden, en beschouwen het als vanzelfsprekend dat elke geestelijke verzorger daarbij in staat zal zijn de voor de gesprekspartner relevante levensbeschouwelijke zorg te bieden dan wel daarnaar te verwijzen. Essentieel is wel dat de patiënt / cliënt / bewoner in alle gevallen weet met wie men spreekt, en als men daarom specifiek vraagt, een geestelijk verzorger kan spreken die zo dicht mogelijk staat bij de eigen levensovertuiging. Een geestelijke verzorger dient zich dus altijd bekend te maken c.q. te "legitimeren" en de eigen levensbeschouwing niet te verhullen.

Bij Uitgangspunt 8

‘Geestelijke verzorging richt zich op de begeleiding bij fundamentele vragen rondom ziekte, dood, gezondheid, spiritualiteit en de existentiële invulling van het leven. Naast de begeleidende taken blijkt een belangrijk element de advisering inzake het ethisch en levensbeschouwelijk beleid van de zorginstelling. Geestelijke verzorging is begeleiding, wanneer het zingevingproces zijn vanzelfsprekendheid heeft verloren en zingevingvragen aan de orde zijn. Hier is vooral sprake van inhoudelijke ondersteuning en aandachtige presentie, die zich richt op erkenning en bevestiging van waarden en (levensbeschouwelijke) overtuigingen. Geestelijke verzorging is ook begeleiding, wanneer het zingevingproces uit zijn evenwicht is geraakt. Dan is er sprake van op verandering gerichte interventie en heling van het zingevingproces. Geestelijke verzorging vindt plaats op basis van een diagnostische, hermeneutische en agogische competentie, vanuit een geloofs- of levensovertuiging.’¹⁹

Bij uitgangspunt 9

Er is een groep geestelijk verzorgers die graag een zending zou willen hebben van een van de klassieke zendende instanties, maar die niet krijgt. Dat kan zijn om redenen van opleiding; denk bijvoorbeeld aan religiewetenschappers die zich verwant voelen met de katholieke of de protestantse traditie. Zij kunnen nu geen zending krijgen. Denk aan Hbo-opgeleiden in de protestantse kerken. Dat kan ook zijn om redenen van geaardheid of levenswandel. De vertegenwoordigers van de katholieke kerk en de protestantse kerken in de Regiegroep hebben aangegeven hun kerken aan te bevelen met deze geestelijk verzorgers in gesprek te gaan om in onderling overleg te bezien of een oplossing mogelijk is. Indien nodig geldt dit ook voor het Humanistisch Verbond.

Gevolgen van bovenstaande uitgangspunten

Wie geestelijk verzorger wil worden doorloopt de volgende route:

1. Men is bekwaam. Dat wil zeggen: men kan een diploma overleggen, behaald aan een door de SKGV erkende opleiding (Hbo of academisch). De SKGV beziet daartoe of een opleiding voldoende toe leidt tot het beroep van geestelijk verzorger in de zorg. Het is in het belang van alle partijen het zo te regelen. Wil men tot titelbescherming

¹⁹ We hebben hier geput uit de beroepsstandaard van zowel VGVZ als Albert Camus
Eindnota Regiegroep Toekomstig Bestel Geestelijke Verzorging april 2013

komen, dan moet een onafhankelijk validatie-instituut de minimumeisen van het opleidingsniveau objectief kunnen vaststellen. De SKGV werkt in deze nauw samen met de NVAO, de *Nederlands Vlaamse Accreditatie Organisatie*, en het CROHO, *Centraal Register Opleidingen Hoger Onderwijs*. Afgestudeerden aan alle terzake doende opleidingen die door de NVAO of het CROHO zijn geaccrediteerd, en ook die opleidingen die gelieerd zijn aan een universiteit buiten Nederland of Vlaanderen zoals bijvoorbeeld de *Pauselijke Lateraanse Universiteit*, zullen door de SKGV tot het register worden toegelaten. De beroepsverenigingen van geestelijk verzorgers in de zorg hebben een kwaliteitszetel in het bestuur van de SKGV.

2. Men is bevoegd. Dat wil zeggen: men kan een bewijs van zending van een van de klassieke zendende instanties of een benoemingsverklaring van het Humanistisch Verbond overleggen, of een bevoegdheidsverklaring van ‘de ’’Raad voor onafhankelijke spiritualiteit’’.
3. Men is lid van een door de SKGV erkende beroepsvereniging en heeft daarmee de beroepscode en beroepsstandaard onderschreven.

Als men aan bovenstaande eisen voldoet, kan men zich melden bij het Register van de SKGV om als geestelijk verzorger in de zorg te kunnen worden geregistreerd. De SKGV registreert de bekwaamheid, de bevoegdheid, het lidmaatschap van een erkende beroepsvereniging en de werkzaamheid. Na inschrijving in het Register begint de registratieperiode van vijf jaar, gedurende welke men verplichte bij- en nascholing dient te volgen teneinde de herregistratie te verkrijgen. Dit alles geheel in lijn met andere beroepsgroepen.

Tot besluit

De Regiegroep is van mening dat de boven beschreven uitgangspunten een voor alle betrokken partijen aanvaardbaar compromis vormen, waarbij recht wordt gedaan aan het werk van de *Commissie Levensbeschouwelijke Legitimatie* en de *Commissie Ambtelijke Binding* en de overige verslagen van in het verleden gehouden conferenties over dit onderwerp zoals die zijn opgenomen in VGVZ-cahier 4 ‘*Ambtelijke Binding*’. Zoals boven reeds opgemerkt, hecht

de Regiegroep eraan dat de op te richten "*Raad voor onafhankelijke spiritualiteit*" zich ontwikkelt tot een onafhankelijk juridisch lichaam met een eigen Statuut, zodat hij ook kan worden aangesproken op zijn verantwoordelijkheid voor degenen aan wie hij de bevoegdheidsverklaring heeft afgegeven. In dat geval is gegarandeerd dat een vorm van toezicht en waar nodig sanctionering mogelijk is, zoals gebruikelijk is bij de klassieke zedende instanties. De Regiegroep heeft dit niet zelf willen regelen en adviseert de boven genoemde partijen die de raad zullen gaan oprichten, hieraan vorm te geven.

De leden van de Regiegroep hebben geconstateerd dat over de materie in de afgelopen decennia uitputtend is gesproken. Ook menen zij dat een oplossing dringend gewenst en nu ook mogelijk is. De bovenstaande uitgangspunten vormen een compromis, maar zoals gezegd een naar de mening van de Regiegroep aanvaardbaar compromis. De Regiegroep verwacht niet dat de instelling van nieuwe commissies nog nieuwe gezichtspunten aan het licht zal brengen. De tijd is rijp om de discussie af te sluiten. De grote waarde van de Regiegroep schuilt in het gemeenschappelijke probleembewustzijn en de gemeenschappelijke verantwoordelijkheid voor het gevonden compromis. Grote dank past aan de commissies die in het verleden hun denkkracht hebben aangewend voor het vinden van oplossingen.

De Regiegroep is ervan overtuigd dat een gemeenschappelijke regeling zoals hierboven voorgesteld het gesprek met werkgevers in de zorg mogelijk moet maken. Doel van dat gesprek is te komen tot een convenant met de werkgevers waarin wordt vastgelegd dat bij de aanstelling van nieuwe geestelijk verzorgers in zorginstellingen alleen nog geregistreerde geestelijk verzorgers mogen worden aangenomen.

Bijlagen I en II

Bijlage I

De **Regiegroep Toekomstig Bestel Geestelijke Verzorging** bestond uit geledingen (in alfabetische volgorde) die zich gecommitteerd hadden aan de oproep van dhr. W.J. Deetman gedaan tijdens een conferentie op 25 maart 2010 aan de onderstaande partijen om gezamenlijk een bestel te ontwerpen voor de geestelijke verzorging dat toekomstbestendig is. De VGVZ heeft vervolgens het initiatief genomen en alle geledingen uitgenodigd. Op de eerste constituerende vergadering verbonden allen zich aan het besluit van de Algemene Ledenvergadering van de Vereniging van Geestelijk Verzorgeren in Zorginstellingen (VGVZ), dd. 7 juni 2010, onder voorzitterschap van dhr. R.F.M Lubbers. De Regiegroep was vanaf haar instelling op 2 december 2010 een autonome commissie en niet bestuurlijk verbonden aan een van de deelnemende geledingen. Het gaat om de volgende geledingen:

- **Humanistisch Verbond (HV);**
- **Interkerkelijk Contact in Overheidszaken (CIO);**
- **Protestantse Kerk in Nederland (PKN);**
- **Rooms Katholieke Kerk in Nederland (RKK);**
- **Stichting Kwaliteitsregister Geestelijk verzorgers (SKGV);**
- **Vereniging van Geestelijk Verzorgeren in Zorginstellingen (VGVZ).**

De **Regiegroep** besloot op 31 januari 2012 als waarnemer bij de vergaderingen uit te nodigen:

- **Vereniging van Geestelijk Verzorgeren Albert Camus.**

Vanaf 27 september 2011 was er een onafhankelijk voorzitter en vanaf 1 maart 2012 een onafhankelijk secretaris. Ze werd vanaf 27 september 2011 ondersteund door een ambtelijk secretaris.

Leden van de **Regiegroep Toekomstig bestel Geestelijke Verzorging:**

- Dr. D.J. Bakker (vanaf 02-01-2012 op voordracht van het CIO), lid van het CIO-G namens de Nederlands Gereformeerde Kerken;
- Dhr. S.A.A. Evers (op voordracht van de VGVZ), voorzitter VGVZ;

- Prof. Dr. A.H.M. van Iersel (op voordracht van de RKK), bisschoppelijk gedelegeerde voor categoriaal pastoraat in het bisdom Haarlem-Amsterdam;
- Mgr. Dr. E.D. de Jong (vanaf 1-3-2012 op voordracht van de RKK), bisschop-referent voor het categoriaal pastoraat;
- Ds. A. J. Hammer (tot 02-01-2012 op voordracht van het CIO), voorzitter CIO-G;
- Drs. Drs. R. Huijzer (tot 01-03-2012 op voordracht van de VGVZ, onafhankelijk secretaris Regiegroep vanaf 1-3-2012), beleidsmedewerker en hoofd Stafbureau VGVZ tot 01-03-2012;
- Drs. R. Koorneef (op voordracht van de SKGV tot 01-01-2012), voorzitter SKGV tot 01-01-2012;
- Dhr. E. van Middelkoop, voormalig minister van defensie, onafhankelijk voorzitter Regiegroep;
- Drs. J. H. M. Mooren (op voordracht van het HV), lid hoofdbestuur van het Humanistisch Verbond;
- Dr. A.J. Plaisier (op voordracht van de PKN), scriba van de Protestantse Kerk in Nederland;
- Drs. A.G.A. Scholte (op voordracht van VGV Albert Camus vanaf 01-02-2012), bestuurslid VGV Albert Camus;
- Drs. R.M.L. Smeets (vanaf 01-03-2012 van de VGVZ), beleidsmedewerker VGVZ vanaf 01-03-2012;
- Drs. U. Tjallingii, ambtelijk secretaris Regiegroep;
- Mr. P.R.M. van der Ven (vanaf 01-01-2012 op voordracht van de SKGV), voorzitter SKGV vanaf 01-01-2012;
- Drs. E.K. Verhagen MA (op voordracht van VGV Albert Camus vanaf 01-02-2012), voorzitter VGV Albert Camus;
- Ds. P. Verhoeff (op voordracht van de PKN), praeses generale synode van de Protestantse Kerk in Nederland;

- Drs. I. de Vries (op voordracht van het HV), directeur Humanistisch Verbond;
- Dr. J.P. de Vries (op voordracht van het CIO), lid van het moderamen van het CIO;
- Drs. M. van der Wal-van Overbeek (op voordracht van de SKGV tot 04-11-2011), bestuurslid SKGV;
- Dr. J.J.A.G.M. van der Wal (op voordracht van de SKGV vanaf 04-11-2011), bestuurslid SKGV.

Er zijn waardevolle adviezen ontvangen van:

- Drs. W.J. Deetman, voorzitter van het CIO;
- Dr. E. M. H. Hirsch Ballin, voormalig minister van justitie;
- Dr. R.F.M. Lubbers, minister van staat;
- Mgr. Dr. J.M. Punt, bisschop van Haarlem-Amsterdam.

Er zijn consulterende gesprekken gevoerd met de nu volgende vertegenwoordigers vanuit het onderwijs en de beroepsgroep:

- Prof. Dr. H. Alma, Universiteit voor Humanistiek Utrecht;
- Drs. A. Bolsenbroek, drs. M. van Bergen en drs. M. Leopold, de vereniging vrijgevestigde humanistici in oprichting (VVH i.o.);
- Dhr. J. Franken, beroepsvereniging van r.k. pastores (VPW) ;
- Prof. Dr. R.R. Ganzevoort , Vrije Universiteit, Amsterdam;
- Dr. N.M. Hijweeghe –Smeets, Rijksuniversiteit, Utrecht dr. H. Jonker, Hogeschool Fontys, Tilburg;
- Prof. Dr. F.G. Immink , Protestantse Theologische, Universiteit;
- Drs. G. van Kaam en drs. G. van Liebergen, het werkverband vrijgevestigde geestelijk verzorgers (WVGv);
- Mr. H. Lammers MA, Werkverband ‘Zinnig’;
- Dr. A. Mulder , Hogeschool Windesheim, Zwolle;
- Prof. Dr. J.B.A.M. Schilderman, Radboud Universiteit, Nijmegen;
- Prof. Dr. J.B.M. Wissink , Faculteit Katholieke Theologie, Tilburg;
- Prof. Dr. T.H. Zock , Rijksuniversiteit, Groningen.

De volgende geledingen worden na vaststelling van de eindnota door de deelnemende geledingen geconsulteerd:

- Contactorgaan Moslims & Overheid (CMO);
- Hindoe Raad Nederland (HRN);
- Boeddhistische Unie Nederland (BUN);
- Interprovinciaal Opperrabbinaat Nederland (IPOR);
- Dienst Geestelijke Verzorging (DGV) Ministerie van Justitie;
- Diensten Geestelijke Verzorging Krijgsmacht.

De regiegroep vergaderde op de volgende data:

- 1e: 2 december 2010 te Utrecht (constituerend beraad)
- 2e: 27 september 2011 te Utrecht
- 3e: 4 november 2011 te Utrecht
- 4e: 8 december 2011 te Utrecht
- 5e: 31 januari 2011 te Utrecht
- 6e: 29 maart 2011 te Utrecht
- 7e: 10 mei 2011 te Tiel
- 8e: 27 juni 2011 te Utrecht
- 9e: 4 oktober 2012 te Amsterdam
- 10e: 22 november 2012 te Amersfoort
- 11e: 8 januari 2013 te Utrecht

Bijlage II

BESLUIT VAN DE ALGEMENE LEDENVERGADERING VAN DE VGVZ (7 JUNI 2010)

inzake de adviezen van de Commissie Levensbeschouwelijke Legitimatie en de Commissie Ambtelijke Binding vastgesteld te Amsterdam door de Algemene Leden Vergadering van de VGVZ onder voorzitterschap van dhr. Ruud Lubbers op 7 juni 2010

TEN GELEIDE

De leidende vraag voor het bestuur in de afgelopen jaren is geweest: hoe zorgen we er voor dat het beroep geestelijk verzorger toekomstbestendig is? In de afgelopen jaren is het bestuur van de VGVZ naar aanleiding van de discussies over het beroepsregister de initiatiefnemer geweest tot een intensief traject, waaraan vele belanghebbende partijen hebben meegewerkt. Hierbij stond en staat het perspectief voor ogen, dat het beroep geestelijk verzorger door de overheid is erkend, in wetgeving is verankerd (beroepsbescherming) en zo verder een inhoudelijk statuut kan ontwikkelen. In dit complexe proces zijn verschillende stappen gezet, die er voor gezorgd hebben, dat ten dienste van de leden nu helderheid is verkregen over de voornaamste vraagstukken.

Ten dienste van de ALV van 7 juni 2010 is toegewerkt naar een besluit over de voornaamste kwestie, die aan verschillende gremia is voorgelegd; die van de ambtelijke binding van haar leden aan een achtergrondgenootschap als een eis van lidmaatschap van de beroepsvereniging. Uit de interne en externe rapportage blijkt, dat begaanbare wegen hiertoe worden aangegeven maar dat het proces nog niet is voltooid. Het bestuur van de VGVZ is dankbaar voor de helderheid, die hierdoor is geschapen, en die in de bijbehorende documentatie aan de leden ter beschikking wordt gesteld om zichzelf een oordeel te vormen en dit uit te spreken op de deze ledenvergadering.

Uit de beraadslagingen van de afgelopen jaren komt naar de mening van het bestuur uiteindelijk naar voren, dat in samenspraak met andere partijen een beslissende stap in de richting van de overheid gezet kan worden, waarin alle overwegingen kunnen worden meegenomen en meegewogen. Het is aan de leden om zich op basis van het proces en de voorliggende analyses over dit bestuursvoorstel uit te spreken. Dit betekent, dat het bestuur nu niet een finale beslissing wil nemen, maar een belangrijke stap voorwaarts wil zetten om in samenspraak met de gesprekspartners die tot op heden bij het proces betrokken zijn geraakt het draagvlak voor een finaal besluit verder te vergroten

Als bestuur van de VGVZ vertrouwen wij er op, dat de leden zich goed zullen voorbereiden op deze vergadering, die van cruciaal belang zou kunnen zijn voor de toekomst en met name voor de borging van het vak. De datum van verspreiding van deze stukken laat voldoende ruimte om zich in decentraal verband voor te bereiden op deze vergadering om goed geïnformeerd en weloverwogen tezamen een besluit te kunnen nemen.

OVERWEGINGEN

Het bestuur heeft in de afgelopen drie jaar een intensief proces doorlopen, waarin het gesprek met vele partijen is gezocht. De neerslag van dit proces is in grote lijnen beschreven in VGVZ-Cahier 4 'Ambtelijke Binding'.

Het doorlopen proces heeft het bestuur o.a. meer inzicht gegeven in de grondslagen van het huidige bestel waarbinnen de intramurale geestelijke verzorging in de zorg momenteel functioneert:

T.a.v. het huidige bestel heeft het bestuur overwogen dat:

- de wetgever er waarde aan hecht dat iedere Nederlandse burger in vrijheid zijn of haar godsdienst of levensbeschouwing kan beleven²⁰;
- de wetgever heeft geconstateerd dat burgers die langer dan 24 uur afhankelijk zijn van een instelling dit grondrecht zonder aanvullende wetgeving onvoldoende vorm kunnen geven²¹;
- de wetgever heeft gemeend dat om bovenstaande reden in dergelijke situaties ‘ordenend overheidsoptreden onder meer inzake de financiering’ gepast is²²;
- de wetgever heeft gemeend er verantwoordelijkheid voor te moeten dragen, dat burgers die langer dan 24 uur afhankelijk zijn van een instelling middels een wettelijk vastgelegd recht op geestelijke verzorging dit grondrecht toch in voldoende mate kunnen uitoefenen²³;
- de wetgever de overtuiging is toegedaan ‘dat deze bijzondere verantwoordelijkheid niet wegneemt dat de genootschappen zelf verantwoordelijk zijn en blijven voor de aard en de inhoud van de geestelijke verzorging in categoriale instellingen’²⁴;
- ‘deze verantwoordelijkheid met name tot uitdrukking komt doordat de genootschappen geestelijke verzorgers ter beschikking stellen voor de categoriale geestelijke verzorging. Het is de taak van de overheid hen in staat te stellen de geestelijke verzorging daadwerkelijk aan te bieden aan personen die verblijven in categoriale instellingen’²⁵;
- het huidige bestel is gebaseerd op een precair evenwicht waarin de overheid faciliteert en de kerkelijke en levensbeschouwelijke instellingen / genootschappen mandateren;
- geestelijk verzorgers in het huidige bestel geacht worden te werken als drager van een geestelijk ambt;
- maatschappelijk erkende levensbeschouwelijke organisaties op grond van gelijke behandeling door de overheid toegang tot het bestel kunnen vragen;
- het bestel in principe open staat voor burgers die de in de samenleving breed beleefde ongebonden spiritualiteit willen organiseren, bijvoorbeeld door de oprichting van een Genootschap of Raad voor Ongebonden Spiritualiteit²⁶;

²⁰ Ieder heeft het recht zijn godsdienst of levensovertuiging, individueel of in gemeenschap met anderen, vrij te belijden, behoudens ieders verantwoordelijkheid volgens de wet. Grondwet, artikel 6, eerste lid.

²¹ De commissie Hirsch Ballin stelde in haar rapport ‘Overheid, godsdienst en levensovertuiging’, geschreven in opdracht van het kabinet Lubbers III, dat zij van mening was dat de uitoefening van dit grondrecht door burgers die afhankelijk zijn van een instelling niet of in te beperkte mate vrijelijk kan worden gerealiseerd. M.a.w. de commissie stelt dat burgers die in dergelijke omstandigheden komen te verkeren hun grondwettelijk recht op de beleving van hun levensovertuiging moeten kunnen vormgeven binnen de muren van de instelling. De commissie denkt hierbij aan specifieke groepen van personen die in een situatie verkeren waarin de reguliere geestelijke verzorging verminderd of niet bereikbaar is. Genoemd worden detentie, militaire dienst en opname in een zorginstelling.

²² Rapport *Overheid, godsdienst en levensovertuiging*, p. 86.²²

²³ De commissie Hirsch Ballin ziet het als een taak van de overheid voor diegenen die in een dergelijke situatie verkeren geestelijke verzorging ter beschikking te stellen. De commissie stelde zich op het standpunt dat het hier gaat om ‘steunverlening ter versterking van de uitoefening van een grondrecht’. Deze gedachte heeft later zijn beslag gekregen in de thans nog geldende wet- en regelgeving. Momenteel is het recht van burgers op geestelijke verzorging in instellingen verankerd in de Penitentiaire Beginselenwet, de Wet op de Jeugdzorg en de Kwaliteitswet op de Zorginstellingen.

²⁴ Rapport ‘Overheid, godsdienst en levensovertuiging’, p. 49.

²⁵ Rapport ‘Overheid, godsdienst en levensovertuiging’, p. 49.

²⁶ Het gaat hier om een niet te onderschatten groep burgers. De verkenning ‘Geloven in het publieke domein’ van de WRR spreekt van ruim een kwart van de Nederlandse bevolking (p. 176). Deze groep burgers vormt de potentiële achterban in het geval een Genootschap voor de Ongebonden Spiritualiteit daadwerkelijk zou worden opgericht. De groep kenmerkt zich volgens de verkenning als volgt: ‘De ongebonden spirituelen verschillen sterk van de overige gebonden religieuzen (moslims) en de categorie christenen. Deze nieuwe categorie is minder op religie en het leven naar geloofsregels gericht en divers samengesteld. Wat deze categorie gemeen heeft is een sterke gerichtheid op

- de meeste op de expertmeeting van 2007 aanwezige partijen zich onvoldoende bewust waren van de samenhang tussen ambt, autorisatie, vrijplaats, wetgeving en financiering van de geestelijke verzorging;
- de Commissie Levensbeschouwelijke Legitimatie (CLL) en de Commissie Ambtelijke Binding (CAB) de bovenstaande verbanden op uitstekende wijze hebben blootgelegd en geanalyseerd en op basis daarvan eigen voorstellen hebben ontwikkeld.

Het bestuur heeft overwogen dat de Commissie Levensbeschouwelijke Legitimatie heeft getracht nieuwe wegen te zoeken buiten het bestaande bestel en:

- Aan de leden van de VGVZ als voorstel een model heeft voorgelegd met de volgende elementen:
 - dat de geestelijke verzorging niet langer gezien kan worden als een activiteit van levensbeschouwelijke genootschappen op het terrein van de zorg²⁷;
 - dat het in de beroepsstandaard gehanteerde begrip ambtshalve niet hoeft te worden geïnterpreteerd als verwijzing naar een geestelijk ambt²⁸;
 - dat de toegang tot het beroep geborgd zou moeten kunnen worden door middel van een eed of belofte ten overstaan van de representatie van de beroepsvereniging²⁹;
 - dat een geestelijk verzorger *naast* de af te leggen eed facultatief drager van een geestelijk ambt kan zijn of blijven met name i.v.m. het legitiem kunnen uitvoeren van rituelen of sacramenten³⁰;

spiritualiteit, harmonie en een hogere wereld. Ook scoren degenen die hiertoe behoren hoger dan christenen en overige gebonden religieuzen (moslims) op zelfbeschikking en emancipatie. Bij hen blijkt de spiritualiteit tot uiting te komen in een transcendente, intrinsieke motivatie die losstaat van doctrine en een grote rol toekent aan de eigen intuïtie' (p. 184/5).

²⁷ Gespreksnota Commissie Levensbeschouwelijke Legitimatie.: 'Was geestelijke verzorging voorheen een activiteit van levensbeschouwelijke instituten op het terrein van de zorg (zoals geïmpliceerd in bijv. de term 'ziekenhuispastor'), nu wordt de geestelijke verzorging gezien als een zelfstandige discipline, die behoort tot het totale zorgaanbod van die instelling.' In VGVZ cahier 4 pag. 66

²⁸ Gespreksnota Commissie Levensbeschouwelijke Legitimatie.: 'Het begrip ambtshalve wordt in de beroepsstandaard niet gedefinieerd. Een geestelijk verzorger bekleedt blijkbaar een 'ambt' maar wie dat ambt verleent en wat het inhoudt wordt in de beroepsstandaard niet geformuleerd. Vanuit de historie van ons beroep is de eerste associatie dat de term verwijst naar een geestelijk ambt: priester, predikant, imam, rabbijn, pandith, raadsman/-vrouw. Dit is - hoe voor de hand liggend ook - niet de enig mogelijke interpretatie. Naast kerkelijke/religieuze ambtelijkheid bestaat er immers ook een maatschappelijk-publieke ambtelijkheid: die van burgemeester, rechter, notaris, advocaat. Ambt en ambtelijkheid zijn dus begrippen die ook los van de levensbeschouwing betekenis hebben en in verschillende contexten een eigen invulling kunnen krijgen.' In VGVZ cahier 4 pag. 66

Overigens moet worden opgemerkt dat in de nota van de NZR de begrippen ambtshalve en professioneel wel zijn geformuleerd, met als doel de verantwoordelijkheden van de zorginstellingen en van de zendende instanties aangaande toezicht op het functioneren van de geestelijke verzorger helder te bepalen (zie de Bijlage I in het rapport van de Commissie Ambtelijke Binding).

²⁹ Gespreksnota Commissie Levensbeschouwelijke Legitimatie.: 'De borging van het ambt geestelijk verzorger zou vorm kunnen krijgen door middel van het afleggen van een eed/belofte, gekoppeld aan een toelatingsgesprek. In het toelatingsgesprek gaat het om het toetsen van de hermeneutische competentie van de geestelijke verzorger met betrekking tot zichzelf. Met name gaat het om het vermogen tot metareflectie dat daarin is geïmpliceerd. Dat is een reflectie op de eigen spirituele en levensbeschouwelijke positie te midden van levensbeschouwelijke en spirituele diversiteit en de wijze waarop deze functioneert ten dienste van de cliënt. De toetsing heeft betrekking op hermeneutisch vermogen, authenticiteit, verantwoording, communicatief vermogen en dienstbaarheid. ... Deze eed/belofte wordt afgelegd ten overstaan van een representatie van de VGVZ. De VGVZ krijgt daarmee als vanzelf de status van 'corpus'. Zij vormt dan immers een gemeenschap van beroepsopvoerders die zich verbinden aan een aantal waarden en normen van beroepsuitoefening en die daar op toezien.' In VGVZ cahier 4 pag. 69

³⁰ Gespreksnota Commissie Levensbeschouwelijke Legitimatie.: 'De VGVZ zou de genoemde aspecten van ambtelijkheid kunnen borgen in het ambt Geestelijk Verzorger. Toelating tot het register wordt vervolgens voor alle leden gekoppeld aan deze borging. Daarnaast kan iemand ambtsdrager blijven vanuit de eigen levensbeschouwelijke traditie in verband met de inhoudelijke verworteling en het legitiem

- dat de commissie levensbeschouwelijke legitimatie van mening is dat de huidige verantwoordelijkheidsverdeling tussen overheid en zendende instanties vervangen dient te worden door een model waarin de individuele geestelijk verzorger de drager is van de spirituele identiteit³¹;
- heeft geconstateerd dat de geraadpleegde leden van de VGVZ verdeeld zijn over het door de commissie voorgelegde model.³²

Het bestuur heeft overwogen dat de Commissie Ambtelijke Binding heeft getracht het huidige bestel te handhaven en uit te breiden en:

- een model heeft voorgelegd waarin de klassieke ambtelijke binding blijft bestaan³³ en waarnaast een beëdigingmodel kan worden ingesteld (dual systeem)³⁴;
- over de invoering van het duale systeem geen volledige consensus heeft kunnen bereiken³⁵

Het bestuur heeft overwogen dat uit de conferentie met zendende instanties³⁶, het Interkerkelijk Contact in Overheidszaken (CIO), de leden van de CAB en het VGVZ-bestuur is gebleken dat:

kunnen uitvoeren van rituelen en/of sacramenten. Deze specifieke borging hoort tot de beslissingsbevoegdheid van de kerken en levensbeschouwelijke instituten en gaat buiten de VGVZ om. Zij krijgt haar beslag in de driehoek geestelijk verzorger - levensbeschouwelijke institutie - zorginstelling.’ In VGVZ cahier 4 pag. 68

³¹ Gespreksnota Commissie Levensbeschouwelijke Legitimatie,: ‘Men staat niet langer een levensbeschouwelijk gebonden geestelijke verzorging voor maar een die zich in algemene zin op levensbeschouwing richt. De eigen spiritualiteit is daarbij niet onbelangrijk, maar hoeft niet institutioneel geborgd te worden. Het individu zelf (zowel zorgvrager als geestelijk verzorger) is drager van de spirituele identiteit met bijbehorende verantwoordelijkheid’ In VGVZ cahier 4 pag. 66

³² Aanbevelingen Commissie Levensbeschouwelijke Legitimatie,: ‘In de gesprekken blijkt dat het voorgestelde ambt van Geestelijk Verzorger, geborgd in de VGVZ, nog veel ruis geeft, maar ook nieuwsgierigheid prikkelt en enthousiasme oproept. Ongeveer de helft van de deelnemers vindt deze mogelijkheid zeer de moeite van het onderzoeken waard, anderen vinden het op dit moment te vergaand. Meer dan de helft ziet als mogelijkheid dat deze 5 punten ook door middel van een eed of belofte geborgd kunnen worden. Sommigen vragen zich af of het kwaliteitsregister al niet voldoende borging kan zijn, anderen kiezen voor het handhaven van de huidige situatie (ambtelijke zending vereist; daarnaast mogelijkheid van hardheidsclausule)’ Rapport CLL Aanbevelingen aan het bestuur. In VGVZ cahier 4 pag. 70

³³ Alle problemen en dilemma’s ten spijt is de CAB van mening dat de ambtelijke binding van belang is en blijft. Het ambt vertegenwoordigt in cultureel-historisch en religieus/levensbeschouwelijk opzicht een legitieme uitdrukking van de zorg die namens achtergrondgenootschappen in het publieke domein wordt aangeboden’, Rapport CAB, In VGVZ cahier 4 pag. 89

‘De CAB is eensgezind in de opvatting, dat de ambtelijke binding recht van bestaan houdt als inhoudelijk en formeel kenmerk van de geestelijke verzorging’, Rapport CAB, In VGVZ cahier 4 pag. 95

‘Houd vast aan de professionele en ambtshalve karakterisering van het beroep van geestelijk verzorger met het oog op een wettelijk verankerde presentie van de geestelijke verzorging in het publieke domein van de samenleving’. Rapport CAB, In VGVZ cahier 4 pag. 96

³⁴ ‘Het beëdigingmodel voorziet in erkenning van de professional langs de lijn van de professionele organisatie. De geestelijk verzorger die lid wil worden van de VGVZ en in het register wil worden opgenomen, committeert zich via het afleggen van een eed aan de beroepsuitoefening volgens de Beroepsstandaard. De eed zou betrekking moeten hebben op een gedragscode en op een inhoudelijke component, waarbij schatplichtigheid aan het onderhouden van de levensbeschouwelijke competentie het centrale aspect is. De eed zou niet tegenover de VGVZ zelf moet worden afgelegd, maar tegenover een door de VGVZ op te richten stichting (model van de registratie)’ Rapport CAB In VGVZ cahier 4 pag. 92

³⁵Voor de een biedt het beëdigingsmodel een welkome uitkomst uit een langdurige impasse, een ander kan met de aanbeveling krap aan leven, gelet op de realiteit waarvoor nu eenmaal een oplossing moet worden gezocht, Rapport CAB, In VGVZ cahier 4 pag. 95

³⁶ Op de conferentie waren de drie grote zendende instanties aanwezig i.c. het RKK, Rooms Katholiek kerkgenootschap, de PKN, Protestantse Kerk in Nederland en het HV, Humanistisch Verbond

- de zendende instanties en het CIO vast houden aan de noodzakelijkheid van een ambtelijke binding voor werkzame geestelijk verzorgers
- de zendende instanties, het CIO en de CAB beseffen dat de groep zogenoemde ongebonden³⁷ geestelijk verzorgers omwille van een juist begrip nader gedifferentieerd moet worden in verschillende deelgroepen i.c.
 - de deelgroep die om bijzondere redenen geen zending kan ontvangen van het genootschap waarmee men zich verbonden voelt, maar deze wel graag zou willen hebben
 - de deelgroep die gerekend kan worden tot de ongebonden spirituelen, een kwantitatief en kwalitatief herkenbare en beschrijfbaar³⁸ groep
 - de deelgroep die los van enige vorm van herkenbare spiritualiteit algemene geestelijke verzorging wil bieden
- de bestaande zendende instanties en het CIO geen verantwoordelijkheid kunnen dragen voor de totale groep ongebonden geestelijk verzorgers maar wel willen differentiëren tussen de deelgroepen en daar beleid op willen ontwikkelen
- een deel van de leden van de CAB en de aanwezigen er op wijst dat besluitvorming over de ongebonden geestelijke verzorging nader gesprek vergt met representanten van de hierboven onderscheiden deelgroepen
- de zendende instanties, het CIO en de leden van de CAB bepleiten dat eveneens gesprekken gevoerd worden met Moslim- en Hindoeorganisaties en vertegenwoordigers van het Jodendom
- de zendende instanties en het CIO verklaard hebben zich mede probleemeigenaar te voelen van de toekomst van (de organisatie van) de geestelijke verzorging in Nederland en met dat doel een gezamenlijk commitment willen aangaan
- de zendende instanties en het CIO zich gevoelig hebben getoond voor het argument dat het huidige bestel principieel open zou moeten staan voor een (nog niet bestaand) Genootschap voor Ongebonden Spiritualiteit
- de zendende instanties, het CIO en de leden van de CAB zich kunnen vinden in een gemeenschappelijke poging van zendende instanties en beroepsvereniging om bij de overheid te bepleiten dat verbeterde wetgeving (o.a. titelbescherming) tot stand komt
- de zendende instanties en het CIO bereid zijn om tezamen met de beroepsvereniging een gestructureerd gesprek met de werkgevers in de zorg aan te gaan
- de zendende instanties bereid zijn om samen met de beroepsvereniging te bezien op welke wijze het beroepsregister in het gesprek met werkgevers en overheid een plaats kan krijgen en daarbij te zoeken naar een juiste verdeling van verantwoordelijkheden t.a.v. bevoegdheid en bekwaamheid

Het bestuur heeft overwogen dat:

- de diensten geestelijke verzorging bij justitie en krijgsmacht onverkort vasthouden aan de klassieke ambtelijke binding;
- toetreding van geestelijk verzorgers werkzaam bij justitie en krijgsmacht tot register en vereniging alleen mag worden verwacht als de klassieke ambtelijke zending wordt gehandhaafd.

³⁷ Daar waar in dit besluit in algemene zin aan ongebondenen wordt gerefereerd worden de drie deelgroepen bedoeld die onder dit aandachtstreepje zijn onderscheiden. Soms is uit de context duidelijk dat één van de onderscheiden deelgroepen is bedoeld.

³⁸ Zie voetnoot 7

Het bestuur heeft overwogen dat in het huidige bestel:

- geen rekening is gehouden met de mogelijkheid dat opleidingen zouden kunnen ontstaan die opleiden tot geestelijk verzorger zonder ambtelijke binding
- het beroep geestelijk verzorger geen titelbescherming kent waarin het ambtshalve aspect van de professionaliteit van de geestelijk verzorger verplicht is gesteld
- raden van bestuur van zorginstellingen derhalve vrij zijn om geestelijk verzorgers zonder ambtelijke binding aan te stellen
- daar waar de overheid zelf werkgever is (justitie en krijgsmacht) zij zich strikt houdt aan de intenties van het huidige bestel en derhalve geen geestelijk verzorgers zonder ambtelijke binding toelaat
- geestelijk verzorgers zonder een ambtelijke binding om die reden uitsluitend werk hebben gevonden in de zorg
- onvoldoende is voorzien in de borging van de levensbeschouwelijke competentie van de geestelijk verzorgers die zonder ambtelijke binding werkzaam zijn in de zorg, omdat worteling in een traditie ontbreekt
- het ontbreken van een voldoende borging van de levensbeschouwelijke competentie van deze groep geestelijk verzorgers bijzondere aandacht vraagt van de beroepsvereniging (VGVZ) en het beroepsregister (SKGV) om te bevorderen dat in samenspraak met zendende instanties, CIO en representanten van de ongebonden geestelijke verzorging langs andere weg in de borging van de levensbeschouwelijke competentie wordt voorzien³⁹

CONCLUSIES

Het bestuur heeft, alle bovenstaande overwegingen in aanmerking nemende, geconcludeerd dat:

- zorgvuldig omgegaan moet worden met het huidige bestel omdat de samenhang tussen wetgeving, financiering, vrijplaats, verschoningsrecht en geestelijke ambt aan geestelijk verzorgers binnen de zorginstellingen een bijzondere plek geeft en het uithalen en veranderen van deze elementen goed in hun consequenties moet worden doordacht
- het beroep van geestelijk verzorger door de autorisatie door de zendende instanties binnen de zorginstelling een bijzondere positie inneemt die waarborgt dat cliënten, patiënten en bewoners vrije toegang hebben tot geestelijke verzorging en omgekeerd
- de uitgangspunten zoals geformaliseerd in de beroepsstandaard goed aansluiten op de bestaande wet- en regelgeving en op de inhoudelijke onderbouwing van het belang van de autorisatie door een erkend levensbeschouwelijk genootschap⁴⁰;
- het management van zorginstellingen zich doorgaans onvoldoende bewust is van de bovenstaande grondslag voor wetgeving en financiering van de geestelijke verzorging;
- door dit gebrek aan besef van het speciale karakter van de geestelijke verzorging bij het management de diensten geestelijke verzorging met regelmaat onnodig worden belemmerd bij de vrije uitoefening van hun werk en / of worden beknot in formatie;

³⁹ Gedacht wordt hier aan de deelgroepen 'ungebonden spirituelen' en 'algemeen geestelijk verzorgers'

⁴⁰ Beroepsstandaard, p. 14.5, 'De geestelijk verzorger heeft als *ambtsdrager* een identiteit die gelegitimeerd is door een maatschappelijk erkend levensbeschouwelijk genootschap. Die identiteit kan weliswaar worden onderscheiden, maar niet los gezien van de professionaliteit. Voor de VGVZ is het ambtshalve aspect van belang, omdat het domein van de geestelijke verzorging nooit 'neutraal' is en altijd vraagt om een positiebepaling van de geestelijk verzorger. De geestelijk verzorger heeft daarbij altijd een open houding naar andere levensbeschouwingen. Een authentieke omgang met de eigen levensbeschouwing is daarvoor noodzakelijk. Het ambt en de eigen spiritualiteit behoren zo tot het hart van de professionele identiteit.'

- de zedende instanties onderstrepen dat het van belang is om de betekenis van het ambt voor de beroepspraktijk in samenspraak met de beroepsvereniging opnieuw te doordenken, met name de door de CAB genoemde levensbeschouwelijke competentie ⁴¹;
- de zedende instanties bereid zijn om samen met het CIO verbeterde wetgeving bij de minister te bepleiten, die de speciale positie van de geestelijke verzorging recht doet, voorkomt dat onevenredig wordt bezuinigd en voorkomt dat de vrije toegang tot patiënten, cliënten en bewoners wordt belemmerd;
- de visie van de commissie levensbeschouwelijke legitimatie (invoering van het eedmodel ter vervanging van het ambtelijk model) geen draagvlak heeft bij de zedende instanties, het CIO en de overheid en er toe zal leiden dat de band met de zedende instanties zal afnemen en geleidelijk aan zal worden doorgesneden en daarmee ook voor het uitoefenen van het beroep geestelijk verzorger consequenties met zich meebrengt op het gebied van de financiering die niet gewenst zijn.
- de visie van de CLL de grenzen van het huidige bestel overschrijdt en er toe zal leiden dat het beroep van geestelijk verzorger haar speciale wettelijke status, financieringsgrondslag en vrijplaats meer en meer zal verliezen;
- de visie van de CAB de grenzen van het huidige model eerbiedigt maar wil uitbreiden met de mogelijkheid ook niet gebonden geestelijk verzorgers toegang tot het beroep te geven;
- de dragers van het bestel in principe open staan voor een gezamenlijke zoektocht naar de mogelijkheden voor erkenning van deelgroepen ongebonden
- het bestel in principe open staat voor niet gebonden geestelijk verzorgers⁴² als zij een achterban representeren via een (nog niet bestaand) Genootschap voor Ongebonden Spiritualiteit⁴³, welke zorg kan dragen voor de ambtelijke borging van de niet gebonden geestelijk verzorgers;
- het aan het spel der maatschappelijke krachten is om tot de oprichting van een dergelijk Genootschap te komen en dat het aan een dergelijk Genootschap is voorbehouden om erkenning door de overheid en toegang tot het bestel te vragen. Dit is uitdrukkelijk niet aan het bestuur van de VGVZ. Wel overweegt het bestuur van de VGVZ bij representanten van ongebonden de oprichting van een dergelijk genootschap te bepleiten.

Het bestuur ziet zich op de volgende positie:

- de VGVZ onderschrijft de grondslagen van het bestel en handhaaft de in de beroepsstandaard omschreven beroepsidentiteit ‘professioneel *en* ambtshalve’

⁴¹ Het artikel van Dr. Habil. Stefan Gärtner in het Tijdschrift voor Geestelijke Verzorging nr. 56, p. 58-65 biedt voor de inhoudelijke versterking van de betekenis van het ambt voor de beroepspraktijk diverse waardevolle noties. Te denken valt aan zijn opmerking (p. 63/4) dat ‘Het zorgaanbod suggereert dat alles maakbaar is of in elk geval zou moeten zijn. Van de verschillende professionals in de organisatie wordt een effectieve bijdrage hieraan verwacht, dus ook van de geestelijke verzorging. Omdat zij zich heeft geprofessionaliseerd dreigt ze ook zelf op te gaan in deze maakbaarheidsideologie..... De professionalisering van de geestelijke verzorging kan worden geïnterpreteerd als een adequate strategie om mee te kunnen dingen in de strijd om de financiële middelen. Aan de andere kant dreigt zo het gevaar dat men mee wordt gezogen in deze beweging. Juist de koppeling aan de kerkelijke (genootschappelijke) gemeenschap kan hier een ankerpunt bieden. Gärtner pleit voor een ‘levende binding met het eigen achtergrondgenootschap’ (p. 63) om zo het profetisch-kritische element vorm te geven in de zorginstelling. Van belang in dit verband is ook de opmerking van dr. Martin Walton in het zelfde nummer van TGV waarin hij stelt dat ‘het meest relevante aspect van het ambt ten aanzien van de geestelijke verzorging niet in de eerste plaats ligt in de ‘binding’ of ‘legitimering’ maar in de erkenning van de kwaliteiten van iemand om een bepaalde rol te vervullen in of namens een gemeenschap’(p. 69). Zowel de Commissie Levens beschouwelijke Legitimatie als de Commissie Ambtelijke Binding leveren - bijvoorbeeld rond het begrip levensbeschouwelijke competentie – de nodige bouwstenen die met de zedende instanties kunnen worden besproken.

⁴² Gedacht wordt hier aan de deelgroepen ‘ongebonden spirituelen’ en ‘algemeen geestelijk verzorgers’

⁴³ De term ongebonden zou dan dienen te worden veranderd

- de VGVZ geeft er de voorkeur aan dat geestelijk verzorgers met ambtshalve binding hun levensbeschouwelijke competentie borgen door worteling in een maatschappelijk erkende en herkenbare levensbeschouwelijke traditie
- de VGVZ wil en kan de groep in de praktijk van de zorg werkzame ongebonden geestelijk verzorgers niet negeren en wil in samenspraak met partners het voortgaande gesprek met hen zoeken

Het bestuur heeft tenslotte geconcludeerd dat het gehele proces dat tot op heden doorlopen is vele inzichten heeft opgeleverd en vele partijen bij elkaar heeft gebracht en dat oplossingsrichtingen voorzichtig zichtbaar worden, maar dat meer tijd en overleg met een bredere groep nodig is om uiteindelijk tot definitieve stappen te komen. Gemeenschappelijk commitment en het nemen van gemeenschappelijke stappen die nodig zijn om tot verbeterde wetgeving en titelbescherming te komen is wenselijk. Einddoel is het bereiken van verbeterde wetgeving en titelbescherming in een bestel dat door alle partijen kan worden gedragen.

BESLUIT

Het bestuur heeft gezien bovenstaande overwegingen en conclusies besloten:

- voornamelijk de statutaire voorwaarde van ‘binding hebben met een kerkgenootschap of een ander genootschap op levensbeschouwelijke grondslag’ als voorwaarde voor het lidmaatschap van de vereniging en het register te handhaven;
- voornamelijk de in de beroepsstandaard geformuleerde ‘beroepsdefinitie ‘professioneel en ambtshalve’ te handhaven;
- voornamelijk de staande praktijk te handhaven dat diegenen die zichzelf plaatsen binnen één van de door de overheid als genootschappen erkende tradities -daar openlijk blijk van geven en daarnaast de vereiste opleiding hebben genoten, maar die omwille van redenen die indruisen tegen de geest van artikel 1 van de grondwet geen zending kunnen ontvangen- via een hardheidsclausule het volwaardig lidmaatschap van de vereniging kunnen verwerven.⁴⁴

Het bestuur wil zich in het verlengde van dit besluit inspannen om:

- de contacten met CIO en zendende instanties te intensiveren
- in samenwerking met CIO en zendende instanties te komen tot een grotere betrokkenheid van de zendende instanties bij de werkzame geestelijk verzorgers;
- in samenspraak met CIO, zendende instanties en vertegenwoordigers van overheid, werkgevers, zorgverzekeraars en opleidingen komen tot een voor allen herkenbare nadere uitwerking van het begrip levensbeschouwelijke competentie, als uitwerking van de professionalisering van de geestelijke verzorging in de zorg, zoals binnen de kaders van de Beroepsstandaard zijn aangegeven
- in samenspraak met CIO en zendende instanties het gesprek te zoeken met representanten van de niet gebonden
- de ongebondenen te ondersteunen in de gesprekken met de zendende instanties
- verbeterde wetgeving voor de categoriale geestelijke verzorging (titelbescherming) tot stand te brengen samen met CIO en zendende instanties;

⁴⁴ Het bestuur houdt met deze clausule vast aan artikel 1 van de grondwet, dat handelt over het gelijkheidsbeginsel en discriminatieverbod: ‘Allen die zich in Nederland bevinden, worden in gelijke gevallen gelijk behandeld. Discriminatie wegens godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht of op welke grond dan ook, is niet toegestaan.’

- in samenwerking met CIO en zendende instanties en in overleg met de betrokken minister(s) en de uitvoeringsorganen (College voor Zorgverzekeringen) de verbeterde wetgeving goed te communiceren met de Raden van Bestuur van de zorginstellingen en de zorgverzekeraars.
- te komen tot een brede vereniging van categoriale geestelijke verzorgers;
- een overlegtraject met de belanghebbende academische opleidingen op te zetten
- te komen tot een breed gedragen beroepsregister van categoriale geestelijke verzorgers;

Om de bovenstaande inspanningen vorm te geven besluit het bestuur om:

- een ‘*Regiegroep Toekomstig Bestel Geestelijke Verzorging*’ in het leven te roepen die bestaat uit vertegenwoordigers van de VGVZ, de SKGV, de RKK, de PKN, het HV en het CIO die zich allen hebben gecommitteerd aan de zoektocht naar het best mogelijke toekomstige bestel voor de organisatie van de geestelijke verzorging. Daarnaast zoekt de VGVZ in overleg met deze partijen een goede vertegenwoordiging van overheid, zorgverzekeraars, werkgevers en opleidingen, zodat het overleg van meet af aan gedragen wordt door alle belangrijke spelers. De VGVZ is samenroepster en initiatiefneemster maar het gaat hier uitdrukkelijk niet om een bestuurscommissie maar om een regiegroep die door meerdere partijen wordt gedragen. De regiegroep zou ondersteund moeten worden door een ambtelijk secretaris en dient te worden voorgezeten door een door de Regiegroep te kiezen onafhankelijke en ter zake kundige voorzitter met voldoende maatschappelijke statuur
- de regiegroep als vertrekpunt VGVZ Cahier 4 mee te geven waarin het gehele proces tot op heden op hoofdlijnen is vastgelegd
- de regiegroep te verzoeken:
 - onderzoek te laten doen naar in ieder geval: de aard en omvang van de onderscheiden deelgroepen geestelijk verzorgers, zowel binnen als buiten de VGVZ en het gesprek met hen aan te gaan
 - te inventariseren welke wensen en problemen er per deelgroep zijn, te bepalen in welke volgorde deze ter hand genomen moeten worden, te bepalen met welke partijen gesprek nodig is om de gewenste oplossingen te realiseren en deze gesprekken aan te gaan
 - Te onderzoeken hoe op een eigentijdse wijze de ambtelijkheid van de geestelijke verzorging in de zorg kan worden geborgd, rekening houdend met de uitkomsten van het WRR-onderzoek, met de professionaliteit van de geestelijke verzorging, zoals verwoord in de Beroepsstandaard en daarbij uitdrukkelijk de mogelijkheid van de borging van ‘ongebonden spiritualiteit’ te onderzoeken mede op grond van de adviezen van CLL en de CAB
 - de regiegroep te verzoeken onderzoek te doen in hoeverre de spiritueel ongebonden cliënten voldoende bediend kunnen worden door gebonden Geestelijk Verzorgers en of dat nog bijzondere implicaties heeft
 - te spreken met vertegenwoordigers van Islamitische, Joodse en Hindoe zendende instanties
 - te spreken met vertegenwoordigers van Albert Camus,
 - te spreken met vertegenwoordigers van de verschillende academische opleidingen
 - verder te bezien met welke partijen daarnaast nog overleg nodig is om te kunnen komen tot het einddoel van verbeterde wetgeving en titelbescherming in een bestel dat door alle partijen kan worden gedragen
- de regiegroep te laten bezien welke rol het beroepsregister op de centrale punten bevoegdheid en bekwaamheid kan spelen

- de VGVZ streeft ernaar om het einddoel van verbeterde wetgeving en titelbescherming in de lopende beleidsplanperiode (tot 2013) te bereiken in samenspraak met alle partijen en zal dit streven in de Regiegroep inbrengen
- Er wordt jaarlijks op transparante wijze aan de ledenvergadering van de VGVZ verantwoording afgelegd over vorderingen van de regiegroep. Het eindvoorstel van de regiegroep ten aanzien van de borging van ambtelijkheid van de geestelijk verzorging in de zorg wordt ter goedkeuring voorgelegd aan de ledenvergadering. Gestreefd wordt dit uiterlijk te doen in de jaarvergadering 2013 of zoveel eerder als mogelijk'

7 juni 2010, Amsterdam

Algemene Ledenvergadering van de Vereniging van Geestelijk Verzorgers in Zorginstellingen